

Pilkupüüdev granaatõun

REPRO

Sügisel täituvad puu-viljaletid granaatõunte kuhilatega. Nende viljade auväärne ajalugu, kaunis välimus, mitmekülgne koostis ning eriline maitse ongi ostusoovituse põhjus.

Granaadipuu pärineb arvatavasti nüüdse Iraani piirkonnast ning teadlikult on teda kasvatatud juba üle viie aastatuhande. Granaatõuna ammust tuntuust tõestavad selle puu kujutised, näiteks Egiptuses maalikutel juba 1500 aastat eKr, samuti puu ja tema viljade korduv mainimine nii piibli kui ka talmudi vanades tekstides.

Eriti suurtesse kõrgustesse see puu ei püri, kasv piirdub tavaliselt mõne meetriga. Õied on silmatorikavalt kaunid, tavaliselt viie kupa koos, värvuselt roosad või punased.

Viljunud õitest arenevad rohkem kui poole aasta möödudes viljad. Inimesed kasutavad oma huvides pea kõiki selle taime osi, tõsi, mõningaid rohkem kui teisi.

Näiteks puu koort on tänu ülirohkele parkainete sisaldusele sajandite vältel kasutatud abivahendina nahkade parkimisel. Lisaväärtusena annab koor pargitud nahkadel tumeda tooni.

Koorest tehtud parkaineterikast tömmist kasutati vanasti seedekulglast parasiitusside väljutamiseks ning biotörjes putukate eemalpeletamiseks. Punaste kroonlehtedega õitest või viljamahlast saadi värvaineid, mida pruugiti kangaste värvimisel.

Granaatõuna mahlast põhjustatud plekid on püsivad ning nende eemaldamine tekstiililt äärmiselt vaevarikas tegevus, nii et viljade käitlemisel pole sellekohane ettevaatus sugugi liias.

Ammusel ajal leotati peenestatud lehti äädikas ja saadud tumedat lahust kasutati tindina. Et puu ise on välimuselt vägagi pilkupüü-

Granaatõuna erkpunase sisemuse moodustavad seemneid sisaldavad mahlakotikesed.

dev, eriti õitsemise ajal, on granaadipuu ka kaunis dekoratiivtaim. Vana-Kreeka kultuuris oli granaatõun armastuse, abielu ja viljakuse sümbol, kusjuures oma panuse sellesse uskumusse andsid nii punased õied kui viljade sisu värvus.

Ohtralt legende

Abielu sümbolina oli granaatõun jumalanna Hera tunnuseks. Tegu oli erilise puuviljaga, uskumuste kohaselt oli esimene granaadipuu võrsunud Dionysuse verest.

Vanas Roomas tähistas granaatõun viljakust, kevadet, noorenemist. Siingi usuti granaatõuna ja vere sidet. Antiik-Rooma kultuuris kasutati kõnealust vilja ka viljatuse ravis ning granaadipuu okstest pärgi kandsid noorikud. Viljatuse ravi oli tollal lihtsamast lihtne – need naised, kel lapsi üldse polnud või oli liiga vähe, pidid ohtralt granaatõunu sööma.

Mõnes granaadipuu looduslikus kasvupiirkonnas on tänini säilinud tava, millega pulmas ennustatakse noorpaarile lasterohkust põhimõtetel: kui palju vastu maad visatud viljast seemneid välja lendab, nii palju on tulevikus järglasi oodata.

Granaadipuu ladinakeelse nime (*Punica granatum*), mis bioloogias tänini kasutusel, panid roomlased kartaagolaste ehk puunlaste järgi. Kohtudes granaadipuuuga Põhja-Aafrikas, nimetasid nad selle taime vilju puuni õunteks. Ladinakeelse teadusnimetuse teine pool *granatum* tähendab tõlkes teraline, seemneline. Arvatakse, et granaatõuna seemnekülluse ja granaadi kui lõhkekeha kildude nimetuse vahel on samuti tähenduslik seos.

Granaatõuna tähtsus peegeldub ka usundites. Budismis peetakse granaatõuna lihtsalt õnnistatud puuviljaks. Islami traditsioonid soovitavad granaatõunte söömist hingelise tasakaalu saavutamiseks.

Kristluses sümboliseerib granaatõun kirikut, kusjuures rohkearvulised seemned viitavad arvukale kristlaste perele. Kristluses tähendab granaatõuna motiiv ka kevadet ja lootust.

Ka judaismis on granaatõuna sümboleid kasutatud religioossetel motiividel, näiteks preestrirüüde ja templisammaste kaunistusmotiivides. Granaatõunapuu oks on end sisse seadnud ka saareriik Grenaa-